

Jarosław Matysiak
Poznań

MATERIAŁY TERESY JAKIMOWICZ
(1931–2005)
(P. III–167)

Teresa Jakimowicz urodziła się 26 czerwca 1931 r. w Warszawie jako córka Stanisława Jakimowicza – architekta i Cyrylli z Dłuskich. W 1937 r. przeniosła się wraz z rodzicami do Poznania.

Okres II wojny światowej spędziła w Garwolinie k. Warszawy, gdzie pobierała nauki w zakresie szkoły podstawowej i pierwszych klas gimnazjum na tajnych kompletach.

W 1945 r. wróciła wraz z rodzicami do Poznania. Naukę kontynuowała w Gimnazjum i Liceum SS Urszulanek, gdzie w czerwcu 1949 r. zdała maturę. W tym samym roku rozpoczęła studia na Uniwersytecie Poznańskim z zakresu historii sztuki pod kierunkiem m. in. prof. Gwido Chmarzyńskiego, ks. prof. Szczęsnego Dettloffa, prof. Zdzisława Kępińskiego. Z czasem jej zainteresowania zaczęły się koncentrować wokół historii architektury ze szczególnym uwzględnieniem epoki renesansu i manieryzmu. Tej problematyce była poświęcona jej praca magisterska pt. *Zamek w Gołuchowie* napisana pod kierunkiem prof. Zdzisława Kępińskiego i obroniona w marcu 1954 r.

Studia z historii sztuki uzupełniła we Francji w Centre d'Études Supérieures de la Renaissance na Uniwersytecie w Tours (1960–1963), w Institut d'Art et d'Archéologie w Paryżu (1965) oraz w The Courtauld Institute of Art w Londynie (1976).

Z początkiem kwietnia 1954 r. podjęła pracę w Muzeum Narodowym w Poznaniu, w Oddziale Muzeum Historii Miasta Poznania (MHMP). Obok wykonywania obowiązków służbowych zajęła się badaniami nad architekturą, sztuką i kulturą Poznania w okresie nowożytnym. W Muzeum Narodowym przeszła kolejno wszystkie stopnie służbowe od asystenta do starszego kustosza (nominacja w lipcu 1977). W MHMP, poza organizacją stałej ekspozycji dotyczącej dziejów miasta w czasach nowożytnych (do 1793 r.), była autorką lub współautorką kilku wystaw.

W czerwcu 1977 r. uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii sztuki na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza (UAM) w Poznaniu na podstawie pracy *Dwór murowany w Polsce w XVI wieku (wieża-kamienica-kasztel)* napisanej pod kierunkiem prof. Zdzisława Kępińskiego.

Od sierpnia 1978 r. obok wykonywania dotychczasowych obowiązków służbowych w MHMP, sprawowała opiekę merytoryczną nad Oddziałami w Gołuchowie, Śmiełowie i Rogalinie.

Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii sztuki uzyskała w maju 1984 r. na podstawie pracy pt. *Temat historyczny w sztuce ostatnich Jagiellonów* i kolokwium habilitacyjnego przeprowadzonego przed Radą Wydziału Historycznego UAM (zatwierdzenie uchwały Rady Wydziału przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną do Spraw Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów nastąpiło w styczniu 1985 r.).

W lipcu 1985 r. została powołana na stanowisko docenta w Muzeum Narodowym w Poznaniu, a we wrześniu 1986 r. została przeniesiona na stanowisko docenta w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (PP). Jednocześnie do września 1991 r. pracowała nadal na część etatu w Muzeum Narodowym w Poznaniu jako kurator w Oddziale Muzeum w Gołuchowie.

Na Politechnice Poznańskiej od września 1987 r. do sierpnia 1990 r. pełniła funkcję prodziekana Wydziału Budownictwa Lądowego. W kwietniu 1988 r. została powołana przez Rektora PP na kierownika Zakładu Historii Architektury i Urbanistyki Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego. Obowiązki kierownika pełniła aż do przejścia na emeryturę w 2002 r. W latach 1989–1990 brała udział w pracach Rady Naukowej tegoż Instytutu.

Od maja 1991 r. pełniła funkcję profesora nadzwyczajnego w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego na Wydziale Budownictwa Lądowego PP.

Teresa Jakimowicz zajmowała się architekturą i kulturą artystyczną w Polsce w wieku XVI i XIX, zwłaszcza zagadnieniem kształtowania się rezydencji nowożytnych i formowania się odrębności w sztuce renesansu poza Włochami. Kolejnym etapem jej zainteresowań naukowych były problemy relacji fundator-twórca-dzieło-odbiorca, rola dzieła sztuki w kształtowaniu świadomości odbiorców, dzieło sztuki jako integralny składnik szeroko pojmowanej przestrzeni kulturowej.

W związku z obowiązkami kuratorskimi w Muzeum Narodowym w Poznaniu zajęła się również historycznymi, teoretycznymi oraz praktycznymi problemami ekspozycji muzeum. Ważnym obiektem jej badań był ratusz poznański – dzieje gmachu, jego architektura, wystrój, treści artystyczne i ideowe. Jej autorstwa jest pełna, udokumentowana źródłowo monografia ratusza jako zabytku wybitnej klasy, a także miejsca kulturowego.

Poza publikacjami dotyczącymi architektury renesansowej zajmowała się także konserwacją zabytków oraz historyzmem w architekturze europejskiej XIX wieku.

Teresa Jakimowicz była także autorem licznych recenzji publikowanych m. in. w „Biuletynie Historii Sztuki”, „Kwartalniku Architektury i Urbanistyki”, „Kwartalniku Historii Kultury Materialnej”, „Ochronie Zabytków”, „Studiach Muzealnych”.

W okresie pracy na Politechnice Poznańskiej zajmowała się także problemami architektury i budownictwa XX wieku, od dwudziestolecia międzywojennego po realizacje współczesne. Od 2000 r. kierowała zespołem badawczym: Urbanistyka i architektura Poznania XX wieku. W latach 2001–2003 sprawowała kierownictwo grantu Komitetu Badań Naukowych „Architektura i urbanistyka Poznania ok. 1900 do ok. 1990”.

Łącznie opublikowała 125 artykułów, opracowań i publikacji m. in. *Architektura renesansu w Wielkopolsce* (1969), *Pałac Górków w Poznaniu* (1971 i 1998), *Dwór murowany w Polsce w XVI wieku (wieża-kamienica-kasztel)* (1979), *Viollet le Duc et la Pologne* (1981), *Temat historyczny w sztuce epoki ostatnich Jagiellonów* (1985), *Sztuka renesansu i manieryzmu w Poznaniu* (1988), *Polska szkoła konserwatorska – mit i rzeczywistość* (1994), *Konserwatorstwo i konserwatorzy w Wielkopolsce w latach 1793–1918* (1996), *Ratusz jako miejsce kulturowe* (1997). Była też autorką scenariuszy kilkunastu wystaw muzealnych.

Uczestniczyła w licznych konferencjach i sesjach naukowych, krajowych i międzynarodowych, m. in. w międzynarodowym Colloque Viollet le Duc w Paryżu (1980), w XXV Międzynarodowym Kongresie Historii Sztuki w Wiedniu (1983), w międzynarodowym sympozjum „De l’opus oratorium a la recherche documentaire” w Urbino (1985), w

międzynarodowej konferencji Stowarzyszenia Historyków Sztuki „Sztuka miast w Europie Środkowej” we Wrocławiu (1987).

Teresa Jakimowicz była członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki (członek od 1953 r., w latach 1959–1963 oraz 1971–1973 sekretarz Zarządu Oddziału Poznańskiego, w latach 1966–1972 kierownik Sekcji Naukowej Oddziału, dwukrotny wiceprezes Oddziału, od 1973 r. członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia), Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (członek Komisji Historii Sztuki PTPN od 1975 r., sekretarz w latach 1975–1982, przewodnicząca w latach 1982–1992; członek Wydziału Nauk o Sztuce od 1983 r., sekretarz w latach 1982–1987, przewodnicząca w latach 1987–2002). W 1984 r. została powołana do Association pour l’Etude du XIX siècle Français. Współpracowała także z Centre d’Études Supérieures de la Renaissance.

Uczestniczyła także w pracach: Komitetu Nauk o Sztuce PAN w latach 1987–1992; Komisji Historii Kultury Komitetu Nauk Historycznych PAN w latach 1996–1998; Komisji Badań Regionalnych Oddziału PAN w Poznaniu w latach 1984–1986; Sekcji Nauk o Sztuce Komitetu Badań Naukowych w latach 1998–2005.

Była członkiem Rady Muzealnej Muzeum Narodowego w Poznaniu w latach 1996–2004 oraz członkiem Rady Muzeum Ziemi Średzkiej w Koszutach w latach 2002–2005.

Teresa Jakimowicz została odznaczona Odznaką Honorową Miasta Poznania (1973), a w 1985 r. Krzyżem Kawalerskim francuskiego Ordre des Arts et des Lettres (1985).

Była laureatem Nagrody Zespołowej II stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki za książkę pt. *Świadomość Historyczna Polaków* (1982), Nagrody Indywidualnej III stopnia Ministra Edukacji Narodowej za monografię pt. *Sztuka renesansu i manieryzmu w Poznaniu* (1989) oraz laureatem nagrody rektora Politechniki Poznańskiej za osiągnięcia organizacyjne (1990).

Rodziny nie założyła.

Zmarła 25 lutego 2005 r. Została pochowana 2 marca 2005 r. na poznańskim Cmentarzu Komunalnym nr 1 na Miłostowie (pole 40, kwatery 4, rząd 1, numer 27, grób rodzinny).

Materiały Teresy Jakimowicz PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu otrzymał w darze od Muzeum Historii Miasta Poznania w lutym 2016 roku (księga nabytków „B” nr. 338). Prace inwentaryzacyjne przeprowadzone zostały przez Jarosława Matysiaka w lutym-marcu 2016 r. Spuścizna zawiera materiały z lat 1935–2005. Została podzielona na 6 zasadniczych grup zgodnie z wytycznymi przyjętymi w PAN Archiwum w Warszawie.

Grupa I licząca 4 jednostki archiwalne zawiera nieliczne materiały twórczości naukowej z lat 1955–2003.

Grupa II składa się z 7 jednostek archiwalnych. Są to materiały z lat 1973–2002 dotyczące pracy autorki spuścizny w Muzeum Narodowym w Poznaniu, na Politechnice Poznańskiej, na Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, działalności w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk, kontaktów z redakcjami czasopism, wydawnictw, działalności społecznej.

Grupa III liczy 10 jednostek archiwalnych z lat 1935–2003, w której znajdują się m. in.: życiorysy, kwestionariusze osobowe, wykazy własnych publikacji, dokumenty osobiste,

dokumenty dotyczące pracy i działalności zawodowej, materiały dotyczące habilitacji, zapiski, fotografie.

Nieliczna jest korespondencja wychodząca i wpływająca z lat 1975–1998 zgromadzona w grupie IV, która składa się z 2 jednostek archiwalnych (w tym jednostka archiwalna korespondencji wpływającej) ułożonych alfabetycznie. Korespondencję wpływającą zaopatrzone w aneks.

W grupie V liczącej 3 jednostki archiwalne z lat 1945–2005 umieszczono materiały o autorze spuścizny, ojcu - Stanisławie Jakimowiczu oraz materiały osób obcych.

Grupa VI – załączniki, składa się z 3 jednostek z lat 1939–1999, w których znajdują się m. in. druki, kartki świąteczne, znaczki pocztowe, negatywy filmów z wyjazdów prywatnych i służbowych (są to przeważnie zdjęcia zabytków architektonicznych) oraz kolekcja polskich kartek pocztowych z lat 1939–1983. Są to przeważnie kartki okolicznościowe, niektóre z nich zaopatrzone są także w okolicznościową pieczęć.

Po uporządkowaniu i zinwentaryzowaniu zespół Teresy Jakimowicz obejmuje 0,27 mb akt. W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu nadano spuściźnie sygnaturę P. III-167. Inwentarz zawiera 29 jednostek oraz 2 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Teresy Jakimowicz, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, sygn. P. III-167, j. 12, 14, 24.
2. Magdalena Warkoczewska, *Teresa Jakimowicz 1931-2005*, 2005, masz.
3. *Jakimowicz Teresa (1931–2005)*, [w:] *Poczet członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, pod red. A. Pihan-Kijasowej, Poznań 2008, s. 185.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej	1–4
II. Materiały działalności organizacyjno-naukowej, zawodowej, wydawniczej, społecznej	5–11
III. Materiały biograficzne	12–21
IV. Korespondencja	22–23
A. Wychodząca	22
B. Wpływająca	23
V. Materiały o twórcy zespołu, rodzinne, osób obcych	24–26
VI. Załączniki	27–29
Aneks	2

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

1. Margaret Wood „*The English Mediaeval House*”, London 1965
Recenzja
1968, druk., l., k. 1
Druk: „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, 1968, t. XIII, z.3, s.349–350

2. Historia architektury

Tekst referatu/wykładu [?], notatki,
B. d., rkp., masz., j. franc., pol., l., k. 18

3. Projekt odbudowy zamku na Wzgórzu Przemysła w Poznaniu

Głos w dyskusji
Ok. 2003, rkp., masz., l., k.2

4. Kamieniarka poznańska

Inwentarz prowizoryczny, list Witolda Maisla do Muzeum Narodowego w Poznaniu
1955–1956, rkp., masz., sz., k. 40

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ, ZAWODOWEJ, WYDAWNICZEJ, SPOŁECZNEJ

5. Politechnika Poznańska

Uchwała i stanowisko Rady Wydziału Budownictwa Lądowego PP, godziny i plany zajęć, oceny prac, notatki, korespondencja
1985–2001, rkp., masz., masz. pow., l., k. 33

6. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu Wydział Zarządzania, Przedmiot:

Historia architektury i urbanistyki
Ramowy program nauczania
1995, masz., l., k. 2

7. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk Komisja Historii Sztuki

Program spotkania, korespondencja
1978–1989, rkp., masz., l., k. 7

8. Muzeum Narodowe w Poznaniu

Sprawozdania, plany pracy, korespondencja
1973–1996, rkp., masz., masz. pow., druk., l., k. 106

9. Muzeum Narodowe w Poznaniu Rada Naukowa

Protokoły z posiedzeń, decyzja Ministra Kultury w sprawie powołania Rady na kolejną kadencję, korespondencja
1990–2002, kkp., l., k. 7

10. Kontakty z redakcjami wydawnictw

Umowy wydawnicze, korespondencja
1980–1985, rkp., masz., druk., l., k. 16, zob. aneks 1

11. 17 Warszawska Drużyna Harcerska im. gen. Jakuba Jasińskiego

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze

Lista harcerek, pocztówki ze stemplami okolicznościowymi, korespondencja, fotografie
1973–1989 i b. d., rkp., masz., l., k.7, fot. 3

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

12. Życiorysy, kwestionariusz osobowy, autoreferat, syntetyczne dane do wniosku o stanowisko profesora nadzwyczajnego na Politechnice Poznańskiej, spisy publikacji
1975–2003, rkp., masz., kkp., druk., j. franc., pol., l., k. 186

13. Dokumenty osobiste

Świadectwo urodzenia i chrztu, zaświadczenia, decyzja urzędowa, wkładka paszportowa wielokrotna, karty: członkowska, biblioteczna, wizytówki, identyfikator

1935–1999, rkp., masz., kkp., druk., j. franc., pol., wł., l. i sz., k. 41

14. Liceum

Zeszyt z notatkami z historii starożytnej i wczesnego średniowiecza

1947–1948, rkp., sz., k. 84

15. Studia

Praca seminaryjna na III roku studiów, notatki

1952 i b. d., rkp., l., k. 212

16. Habilitacja

Oceny dorobku naukowego i opinie o pracy habilitacyjnej, zawiadomienie o nadaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego, wniosek o zatwierdzenie stopnia naukowego, korespondencja

1983–1984, rkp., masz., l., k. 73

17. Dokumenty dotyczące pracy i działalności naukowej

Nominacje, powołania, przeszerogowania, podziękowania, nagrody, dyplom, umowa o dzieło, korespondencja

1958–2002, masz., masz. pow., druk., l., k. 75

18. Zapiski osobiste

Notesy, terminarze, kalendarze

1964–1971, rkp., druk., sz., k. 429

19. Jw.

Notesy, terminarze, kalendarze

1971–1982, rkp., druk., j. ang., pol., sz., k. 530

20. Jw.

Notatki z wyjazdu do Francji

1995, rkp., sz., j. franc., pol., k. 23

21. Fotografie

Z współpracownikami, znajomymi, korespondencja

1980, 2003 i b. d., rkp., masz., k.2, fot. 21

IV. KORESPONDENCJA

A. Wychodząca

22. Gąsiorowski Antoni

Komitet Badań Naukowych

Lapis Bohdan

Odbiorca nierozpoznany

Osoby i instytucje

1984–1998, rkp., masz., l., k. 5

B. Wpływająca

23. Osoby i instytucje A–W i nadawca nierozpoznany
1975–1996 i b. d., rkp., masz., kkp., druk., j. ang., franc., pol., l., k. 48
zob. aneks 2

V. MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU, RODZINNE, OSÓB OBCYCH

24. Teresa Jakimowicz
Recenzje wydawnicze, opinia o działalności naukowej i dydaktycznej, notka prasowa, program warsztatów, afisz, artykuł wspomnieniowy
1979–2005, rkp., masz., druk., l., k. 26
25. Stanisław Jakimowicz – ojciec
Życiorys, poświadczenie, odpis skrócony aktu zgonu, postanowienie o umorzeniu dochodzenia, korespondencja
1945–1984, rkp., masz., l., k. 9
26. Richard Eales, *Medieval fortified houses: real or symbolic defences?*,
NN, *The unfortified aristocratic residence in England and Wales*,
Streszczenie artykułu, artykuł, fotografie osób obcych
1951, 1991 i b. d., masz., kkp., j. ang., pol., l., k. 19, fot. 3, 2 fragmenty negatywów

VI. ZAŁĄCZNIKI

27. Program popisu uczennic kursów prywatnych w wieku szkolnym oraz przedszkolnym, druki Polskiego Związku Filatelistów, proporzcyk Kongresu Eucharystycznego w 1987 r., dewocjonalia, kartki świąteczne, znaczki pocztowe
1939–1999 i b. d., druk., j. franc., pol., ros., l., k. 38 fot. 3, 2 negatywy
28. Filmy fotograficzne z wyjazdów naukowych i prywatnych, nagranie z konferencji
21 rolek, kaseta magnetofonowa
1972–1983 i b. d.
29. Polskie kartki pocztowe
Kolekcja
1939–1983 i b. d., druk., l., k. 328

ANEKS 1

- J. 10. Kontakty z redakcjami wydawnictw
1. Państwowe Wydawnictwo Naukowe
 2. Polski Słownik Biograficzny
 3. Wydawnictwo „Arkady”
 4. Wydawnictwo Łódzkie
 5. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich - Wydawnictwo

ANEKS 2

J.23. Osoby i instytucje A–W i nadawca nierozpoznany

Association Pour L'étude du XIXe siècle français	1984	1.1
The British Council	1975	1.2
Fafis [?] Zofia	1988	1.1+
		fotografia
Guillaume Jean	1980	1.1
Kalinowski Lech	b. d.	1.1
Karłowska-Kamzowa Alicja	1989	1.1
Kościół Rzymsko-Katolicki pod wezwaniem św. Marcina w Poznaniu	1989	1.1
Mheni Ali	b. d.	wizytówka
Ministerstwo Kultury i Sztuki Biuro Współpracy Kulturalnej z Zagranicą	1975	1.1
Piotrowski Tomasz Antoni	1984	1.1
Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach		
Komisja Urbanistyki i Architektury	1994	1.1
Ratajczak Zygfryd	b. d.	wizytówka
Rektor i Senat Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1989	zaproszenie+
program uroczystości organizowanych dla uczczenia 70-tej rocznicy powstania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		
Serwański Maciej	1996	1.1
Skubiszewski Piotr	1979	1.1
Uniwersytet Warszawski Wydział Historyczny	1989	1.2
Wojewoda Poznański i Dyrektor Muzeum		
Pierwszych Piastów na Lednicy	1989	zaproszenie
Nadawca nierozpoznany	1987	1.1